

Hamlet bez Hamleta

Jára Cimrman

Prof. Miloň Čepelka:

Dobrý večer, milí přátelé.

Dnešní představení vás zavede na začátek našeho století, do časů, kdy Jára Cimrman jako principál herecké společnosti Lipany putoval od štace ke štaci, aby

venkovskému publiku přitažlivou divadelní formou poskytoval zábavu a poučení .

Kromě her vlastních nabízel také českou klasiku i světový repertoár.

Pokusme se na základě kusých svědectví pamětníků a obecních kronik vystopovat, čím byl Cimrmanův kočovný divadelní podnik zvláštní. Především to byl malý

počet herců. V době největšího zájmu publika měl šest členů. Pokud Cimrman uváděl hru vlastní, počítal s omezeností souboru již při psaní. Horší bylo, když chtěl

uvést náročnější kus z cizího pera. Jeho divadelní družina se stala pověstnou právě

tím, jak důmyslně se dokázala s tímto úkolem vypořádat.

Po prohraném soudním sporu s Ladislavem Stroupežnickým, jehož Furianty sehrál ve třech lidech, zvolal Cimrman na odchodu ze soudní síně:

„Vaši Naši furianti mi můžou být ukradení!“

A od té chvíle se zásadně věnoval autorům zahraničním nebo bezpečně mrtvým.

Odvážně například snížil počet sester v Čechovově hře na jednu, Alibabu a čtyřicet

loupežníků úspěšně uváděl pod názvem Samotář Alibaba.

V době, kdy neměl žádného představitele dámských rolí, neváhal Cimrman hrát slavné Ibsenovo drama pod názvem Nor.

Ve složitějších případech musel sáhnout k drsnějším textovým úpravám. Přímou husarským kouskem, o němž se v divadelních kruzích dlouho mluvilo, bylo jeho

uvedení Shakespearova Hamleta bez Hamleta.

Abyste názorně viděli, jak si Cimrman vtipně poradil, přečteme vám nejprve úryvek z originální verze v překladu Milana Lukeše. Kolega Šimon bude číst Hamleta, kolega Svěrák královnu a kolega Weigel přečte krále.

Král:

Co ty, Hamlete, synovče a synu?

Cože tě pořád obestírá chmura?

Hamlet:

Naopak: vždyť jsem na výsluní přízně.

Královna: Hamlete, odlož konečně tu černou a přátelsky hled' na dánského krále!

Nepátrej po svém urozeném otci.

Je to tak běžné: živí musí zemřít.

Hamlet:

Je to tak běžné, paní.

Královna: A když je, proč tobě se to zdá tak podivné?

Hamlet:

Ten inkoustový plášť, má milá matko,

ani ta černá, co obvykle se nosí,

úrodně rozvodněné oči, tvář

příslušně sklíčená – žádná z těch forem,

projevů, druhů smutku nemohou mě věrně vystihnout.

Král:

Ten cit tě šlechtí, milý Hamlete,

ale setrvávat v zaryté lítosti je nemožné.

Prof. Miloň Čepelka:

Ano, to stačí. Díky tomu, že se dochoval starý sešitový výtisk hry s Cimrmanovými škrty a doplňky, můžeme vám teď přečíst stejnou pasáž slavného Hamleta bez

Hamleta. Čili kolegu Šimona už nebudeme potřebovat.

Královna: Zlá novina, králi! Hamlet se nám zase schoval.

Král:

Škoda, chtěl jsem mu zrovna říct:

Co ty, Hamlete, synovče a synu?

Cože tě pořád obestírá chmura?

Ale jako bych slyšel, co na to řekne:

Naopak, vždyť jsem na výsluní přízně.

Královna: Ano, to je celý on. A víš, co já bych mu na to řekla? Řekla bych:

Hamlete, odlož konečně tu čern

a přátelsky hleď na dánského krále!

Nepátrej po svém urozeném otci.

Je to tak běžné, živí musí zemřít.

Král:

Správně. A víš, co by ti na to řekl?

Královna: Ne.

Král:

Řek by: Je to tak běžné, paní.

Královna: Ano, ano. Takhle on se vykrucuje. Ale já bych se nedala. Pěkně bych

se ho zeptala:

A když je, proč tobě se to zdá tak podivné?

Král:

No, to bys tomu dala! To by byla voda na jeho mlýn. Víš, jak je užvaněnej.

Královna: Až hrůza. Víم přesně, jak šroubovaně by na mou prostou otázku odpověděl. Onehdy jsme o něčem podobném mluvili, to bylo ještě v době, kdy se t

olik neschovával, a víš, co mi řekl? Schválně jsem si to tady

zapsala (čte):

Ten inkoustový plášť, má milá matko,
ani ta čern, co obvykle se nosí, úrodně
rozvodněné oči...

Král:

To je sloh! My jsme ho neměli dávat studovat.

Úrodně rozvodněné oči! Kdo to přeložil, prosím tě?

Královna: Nějakej Lukeš. Poslouchej dál:

Tvář příslušně sklíčená. Žádná z těch

forem, projevů, druhů smutku

nemohou mě věrně vystihnout.

Král:

Já nevím, já ho snad půjdu najít a řeknu mu:

Ten cit tě šlechtí, milý Hamlete,

ale setrvávat v zaryté lítosti je nemůžné.

Zrovna tak nemůžné jako

pořád se schovávat

jako malej kluk.

Prof. Miloň Čepelka:

Děkuji vám, pánové.

Možná vás bude zajímat, jak na Hamleta v Cimrmanově úpravě reagovalo publikum. V pečlivě vedené kronice města Kopidlno jsme našli vzpomínku na hostování jeho kočovné společnosti Lipany v sále místní radnice 15. října 1906:

Když se v lékárně p. Hoffmanna objevila cedula, že herecký spolek u nás sehráje světoznámý anglický kus Hamlet, bylo to veřejností příznivě kvitováno. L

ékárník Hoffmann, který hru viděl loni na Národním divadle v Praze, osobně doporučoval

všem zákazníkům návštěvu představení a vzdělanějším prozradil i chemické složení

jedu, jenž bude večer vpraven princovu otci do ucha.
Představení samo až do přestávky sledováno s napětím, zda se Hamlet, na kterého se všichni těšili, konečně objeví na jevišti. Jelikož se však i v druhé polovině kusu někde skrýval, lékárník Hoffmann zorganizoval skupinu dobrovolníků, která se nabídla, že prince najde.
Hajný Sodomka přivedl z přilehlého lokálu svého psa, žádaje jakoukoli součast princova oděvu, aby křepelák chytil stopu.
Herci se však z nepochopitelných důvodů pátrání bránili, ačkoli si sami publiku neustále stěžovali, že nemohou Hamleta najít. Po bezvýsledné výměně názorů mezi jevištěm a hledištěm zorganizoval lékárník Hoffmann druhou skupinu, která se rozhodla vymáhat zpátky vstupné.
Principál společnosti se pokoušel vzrůstající vřavu utišit, ale nebylo jej slyšet, neboť celý hrad Elsinor postupně odnesl jakýsi víchř z hor, který, jak se dušoval pan lékárník, na Národním vůbec nebyl.
Divadlo skončilo doslova fiaskem. Nakonec totiž nebyl nalezen nejen Hamlet, ale nikdo z herecké trupy, která nakvap opustila město směrem k Jičínu. Z rozhořčených diváků, který se vyhnul ze sálu na náměstí, bude dlouho vzpomínat na slova, která poslal za prchajícími herci lékárník Hoffmann: „Ještě jednou sem páchněte a uvidíte, jaký vám dám kapky!“ Děkuji za pozornost.